

УДК 347.9

Володимир Валентинович МИНА,

кандидат юридичних наук, викладач кафедри правового забезпечення та правоохоронної діяльності, факультету забезпечення державної безпеки

Київський інститут Національної гвардії України

Київ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1523-4737>

ОСОБЛИВОСТІ ТА ЗМІНИ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ПРАВІ В ПЕРІОД ВІЙНИ

Тема змін в цивільному процесуальному праві в період війни є надзвичайно важливою, оскільки війна приносить значні зміни в правовому регулюванні, що стосуються як внутрішньої організації судової системи, так і взаємодії з учасниками цивільних процесів. Війна може викликати необхідність в адаптації правових норм до нових реалій, забезпечення оперативності розгляду справ, а також відновлення справедливості в умовах кризових ситуацій.

Основні особливості та зміни в цивільному процесуальному праві під час війни:

1. Зміни в процедурі розгляду справ. В умовах війни суди можуть зіштовхуватись з великим обсягом справ, зокрема щодо правовідносин, що виникають через втрату майна, порушення контрактів, запровадження воєнного стану, а також із позовами, що виникають через порушення прав військових або цивільних осіб.

2. Можливість спрощеного судочинства. Для забезпечення оперативності розгляду справ можуть бути введені спрощені процедури, зокрема скорочення строків для подання позовів, підготовки та розгляду справ.

3. Відстрочка розгляду справ. У зв'язку з відсутністю можливості належним чином вести судовий процес (зокрема, через переміщення суддів, учасників процесу, знищення матеріалів справи тощо), можуть бути введені відстрочки чи зупинка розгляду справ.

4. Зміни в регулюванні прав та обов'язків осіб, які беруть участь у процесі. Судові акти можуть враховувати зміни в статусі учасників процесу, наприклад, якщо одна зі сторін є військовослужбовцем. У таких випадках можуть виникати особливості в судовому процесі, зокрема в питаннях відстрочки виконання судових рішень чи участі в судових засіданнях.

5. Порушення прав громадян через воєнні дії. Статті законодавства можуть передбачати особливі правила для відшкодування шкоди, завданої внаслідок воєнних дій, приміром, за шкоду, завдану руйнуванням майна або через порушення прав цивільних осіб.

6. Особливості виконання судових рішень. Війна може спричинити значні труднощі у виконанні судових рішень через погіршення інфраструктури, економічні труднощі або тимчасову відсутність деяких органів державної влади. У багатьох випадках може бути передбачено, що виконання рішень суду відтермінується або обмежується в разі виникнення надзвичайних обставин.

7. Зміни в законодавстві щодо процедури оскарження рішень. У воєнний період можуть бути введені обмеження або зміни в механізмах оскарження рішень, що дозволяє прискорити процес або зняти певні обмеження для апеляційних або касаційних скарг.

8. Особливості апеляції та касації. З метою прискорення процесу, суди можуть обмежити обсяг процедурних питань, пов'язаних із апеляціями чи касаціями, щоб уникнути затримок у процесах.

9. Мобільність суддів і суддівських установ. В умовах війни можуть виникнути труднощі із доступом до судових установ, що призведе до необхідності переїзду або тимчасового перенесення процесів до інших регіонів. Це може вплинути на місце і порядок розгляду справ.

10. Електронні технології в судочинстві. Для збереження оперативності судового процесу може бути розширено використання онлайн-платформ, відеоконференцій та електронних засобів для проведення засідань і подання доказів.

11. Встановлення нових норм щодо правовідносин в умовах війни [1]. З'являються нові категорії справ, наприклад, компенсація збитків від війни, визнання певних договорів недійсними або нездійсненими через форс-мажор.

12. Зміни в процедурах щодо майнових прав [1]. Може бути переглянута практика щодо прав на майно, яке було знищене або пошкоджене через воєнні дії, а також права на компенсацію за шкоду, завдану в умовах війни.

У період війни цивільне процесуальне право потребує значних змін та адаптації для ефективного вирішення правових питань, які виникають в умовах воєнного стану. Це включає в себе спрощення судових процедур, тимчасові відстрочки виконання рішень, а також нові підходи до відновлення прав осіб, які постраждали від війни.

Список використаних джерел:

1. Дмитро Луспеник. Цивільний процес в умовах війни: проблеми правового регулювання та судова практика. Верховний суд. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/Prezent_Civ_proces_voen_stan.pdf (дата звернення: 05.04.25)